

Wymagania edukacyjne z języka polskiego dla uczniów klas piątych

KRYTERIA OGÓLNE

dopełniające

ocena bardzo dobra

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji

- czyta tekst, stosując odpowiednie tempo i intonację w zależności od treści
- wykorzystuje wysłuchane wypowiedzi we własnej pracy
- twórczo wykorzystuje informacje z tekstu
- wyjaśnia funkcję nadawcy i odbiorcy w odniesieniu do różnego typu wypowiedzi
- określa funkcje tekstu literackiego i informacyjnego
- wyodrębnia elementy charakterystyczne dla różnych form gatunkowych
- ocenia wpływ porządkowania informacji na proces zapamiętywania
- odczytuje treści wyrażone wprost i pośrednio
- odróżnia znaczenia dosłowne wyrazów od przenośnych w wypowiedzi
- wyciąga wnioski z tekstu
- określa funkcje części składowych wypowiedzi
- określa funkcje różnych słowników
- korzysta z różnych źródeł informacji
- wyjaśnia funkcję orzeczenia, podmiotu, przydawki, dopełnienia i okolicznika w zdaniu
- określa funkcję zdań współrzędnie złożonych różnego typu
- określa funkcje różnych części mowy w wypowiedzeniu
- określa funkcje różnych form gramatycznych odmiennych części mowy w wypowiedzeniu
- nazywa emocje wyrażane za pomocą różnych form ekspresji

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury

- opisuje emocje towarzyszące odbiorowi tekstów kultury
- komentuje sytuację bohatera
- posługuje się argumentami, wyrażając swój stosunek do postaci
- wskazuje środki artystycznego wyrazu charakterystyczne dla różnych tekstów kultury
- określa rolę autora tekstu w kreowaniu fikcji literackiej
- wskazuje różnice między elementami świata przedstawionego mitu, legendy, baśni
- objaśnia funkcje językowych środków stylistycznych
- używa funkcjonalnie pojęć: *wiersz ciągły, stroficzny, rymowy, bezrymowy, wolny* oraz *rymy* i *rytm* podczas analizy wiersza

- rozpoznaje znaki teatru i środki wyrazu charakterystyczne dla teatru lalkowego
- określa właściwości i funkcje różnych elementów dzieła filmowego
- nazywa twórczość przekazów audiowizualnych (ruchome obrazy, dźwięk)
- stosuje bogate słownictwo określające następstwo zdarzeń
- określa motywy działania bohatera
- omawia funkcję mitów i legend
- odczytuje proste symbole i alegorie
- formułuje samodzielnie przesłanie legendy i mitu
- odczytuje wartości i antywartości wpisane w teksty kultury
- czyta wszystkie wymagane lektury w całości i interpretuje je w połączeniu z kontekstami
- świadomie porządkuje i komponuje treść swoich wypowiedzi

III. Tworzenie wypowiedzi

- dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu
- formułuje pytania o charakterze uogólniającym
- podkreśla intencje wypowiedzi pozawerbalnymi środkami porozumiewania się
- redaguje użytkowe formy wypowiedzi, stosując środki językowe podkreślające intencję wypowiedzi
- redaguje poprawne, charakteryzujące się bogactwem językowym, opowiadanie z elementami opisu, opis przedmiotu, opis postaci, opis miejsca, opis krajobrazu, dziennik, pamiętnik, sprawozdanie
- rozplanowuje kompozycję układu treści w różnych formach wypowiedzi
- dba o zwięzłość wypowiedzi w zapisie planu ramowego i szczegółowego
- prezentuje własne stanowisko w rozmowie
- czytając głośno, przekazuje intencję tekstu
- głośno interpretuje tekst
- zapisuje poprawnie wypowiedzenia oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe
- przekształca zdanie pojedyncze w równoważnik zdania i odwrotnie ze świadomością celu
- poprawnie stosuje w wypowiedzi wyrazy o trudnej odmianie
- używa we właściwych kontekstach przymiotników i przysłówków o różnych natężeniach cechy
- stosuje we wszystkich wyrazach zasady pisowni:
  - *rz, ż, ó, u, h, ch,*
  - *ie* z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami, przysłówkami i liczebnikami,
  - wielką i małą literą,
  - *ą i ę,*
  - *i* po spółgłoskach,
  - końcówek *-i, -ii, -ji,*
  - końcówek *-em, -om,*

- przyimków złożonych i wyrażen przyimkowych w zestawie ortogramów zawartych w ćwiczeniach
- stosuje we wszystkich wyrazach zasady oznaczania spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych w zestawie ortogramów zawartych w ćwiczeniach
- stosuje we wszystkich wypowiedzeniach poznane zasady użycia przecinka w zdaniu pojedynczym i złożonym
- używa funkcjonalnie i we właściwych kontekstach archaizmów i neologizmów

rozszerzone **ocena dobra**

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji

- czyta płynnie tekst, podkreślając odpowiednią modulacją nastrój i emocje bohaterów
- nawiązuje do wypowiedzi innych we własnej pracy
- samodzielnie wydobywa z tekstu wiele informacji
- określa relacje autor – narrator – czytelnik (słuchacz) oraz nadawca – odbiorca wypowiedzi
- porównuje wybrane elementy tekstów literackich i informacyjnych
- zna funkcje różnych form gatunkowych wypowiedzi
- hierarchizuje informacje
- wyszukuje w tekście treści wyrażone pośrednio
- rozumie przenośne znaczenia wyrazów w wypowiedzi
- wyodrębnia przesłanki w tekście
- określa relacje między częściami składowymi wypowiedzi
- korzysta ze słownika wyrazów bliskoznacznych, słownika języka polskiego oraz słownika wyrazów obcych
- korzysta z informacji zawartych w encyklopedii
- rozpoznaje podmiot gramatyczny, szeregowy, towarzyszący oraz orzeczenie czasownikowe i orzeczenie wyrażone wyrazami typu można, warto z bezokolicznikiem
- rozpoznaje równoważnik zdania, określa typy zdań złożonych współrzędnie
- wskazuje różnice między różnymi częściami mowy
- rozpoznaje rzeczowniki żywotne i nieżywotne, osobowe i nieosobowe oraz formy przypadków rzeczownika i przymiotnika
- rozpoznaje emocje wyrażane gestami i postawą

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury

- opisuje wrażenia towarzyszące odbiorowi różnych tekstów kultury
- zestawia sytuację bohatera z własnymi doświadczeniami
- ocenia bohatera literackiego
- odróżnia prozę od poezji
- odróżnia fikcję filmową od rzeczywistości
- wypowiada się na temat fantastyki w mitach i legendach

- wskazuje w tekście literackim epitety, porównania, przenośnie (w tym uosobienia i ożywienia), wyrazy dźwiękonaśladowcze, neologizmy
- rozpoznaje wiersz wolny, zna pojęcia: rymy męskie i żeńskie oraz dokładne i niedokładne
- wyodrębnia różne elementy składające się na widowisko teatralne, określa funkcje znaków teatralnych
- posługuje się ze zrozumieniem terminem ujęcie
- wyraża opinię na temat programów telewizyjnych o charakterze konkursowym
- analizuje przebieg zdarzeń w ujęciu przyczynowo-skutkowym
- przedstawia opinię na temat bohatera
- wymienia cechy charakterystyczne różnych gatunków literackich
- odczytuje przenośne sensy utworów opartych na nieskomplikowanych konstrukcjach metaforycznych
- odczytuje przesłania legend i mitów
- zestawia wartości i ich przeciwieństwa na zasadzie kontrastu
- czyta wszystkie wymagane lektury w całości i interpretuje wybrane wątki

III. Tworzenie wypowiedzi

- wypowiada się logicznie na podany temat związany z poznanymi tekstami kultury
- stosuje formy grzecznościowe w wypowiedzi ustnej i pisemnej (pозdrowienia, list, życzenia, gratulacje)
- formułuje pytania o zróżnicowanej budowie
- posługuje się pozawerbalnymi środkami komunikowania się stosownie do okoliczności
- redaguje użytkowe formy wypowiedzi, stosuje odpowiednie słownictwo
- redaguje rozwinięte, poprawne stylistycznie opowiadanie z elementami opisu, opis przedmiotu, opis postaci, opis miejsca, opis krajobrazu, dziennik, pamiętnik, sprawozdanie
- tworzy wypowiedzi zgodne z cechami kompozycyjnymi danej formy
- stosuje jednolitą formę wypowiedzeń (bez czasownika) w zapisie planu ramowego i szczegółowego
- reaguje na wypowiedzi innych rozmówców
- czytając głośno, uwzględnia różne znaki interpunkcyjne
- artykułuje prawidłowo głoski podczas recytacji
- używa wypowiedzeń wykrzyknikowych ze świadomością ich funkcji
- przekształca wypowiedzenia bez osobowej formy czasownika w zdania i odwrotnie
- stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych
- uwzględnia w wypowiedziach różne natężenie cech i właściwości
- stosuje w większości wyrazów zasady pisowni:
  - rz, ż, ó, u, h, ch,
  - nie z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami, przysłówkami i liczebnikami,
  - wielką i małą literą,

- ą i ę,
- i po spółgłoskach,
- końcówek -i, -ii, -ji,
- końcówek -em, -om,
- przyimków złożonych i wyrażen przyimkowych w zestawie ortogramów zawartych w ćwiczeniach
- stosuje w większości wyrazów zasady oznaczania spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych w zestawie ortogramów zawartych w ćwiczeniach
- stosuje w większości wypowiedzi poznane zasady użycia przecinka w zdaniu pojedynczym i złożonym
- używa funkcjonalnie i we właściwych kontekstach frazeologizmów

podstawowe **ocena dostateczna**

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji

- czyta poprawnie tekst, podkreślając głosem ważne słowa
- słucha uważnie wszystkich wypowiedzi nauczyciela i uczniów
- wydobywa istotne informacje z tekstu
- odróżnia autora od narratora oraz nadawcę od odbiorcy wypowiedzi
- odróżnia tekst literacki od informacyjnego
- odróżnia formy gatunkowe wypowiedzi
- odróżnia informacje ważne od drugorzędnych
- dostrzega w tekście treści wyrażone wprost i pośrednio
- rozumie dosłowne i niektóre przenośne znaczenia wyrazów w wypowiedzi
- określa prawdziwość informacji dotyczącej tekstu
- wyodrębnia w tekście części kompozycyjne
- zna budowę słownika języka polskiego oraz słownika wyrazów obcych
- zna budowę hasła encyklopedycznego
- zna pojęcia: *przydawka, dopełnienie, okolicznik sposobu, okolicznik czasu, okolicznik miejsca*
- rozpoznaje w tekście zdanie pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte, zdanie pojedyncze i złożone, odróżnia zdanie i wypowiedzenie bez osobowej formy czasownika
- rozpoznaje w tekście liczebniki oraz przyimki
- odróżnia czasowniki w formie osobowej i niesobowej oraz niektóre czasowniki dokonane i niedokonane
- rozpoznaje emocje na podstawie wyrazu twarzy

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury

- opisuje wrażenia towarzyszące odbiorowi tekstów literackich
- określa sytuację bohatera literackiego i filmowego
- prezentuje swój pogląd na temat bohatera
- rozpoznaje różne teksty kultury
- odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości

- wymienia nieprawdopodobne (fantastyczne) elementy świata przedstawionego
- rozpoznaje w tekście niektóre epitety, porównania, przenośnie (w tym uosobienie i ożywienie), wyrazy dźwiękonaśladowcze, neologizmy
- odróżnia wiersz ciągły od stroficznego i rymowy od wiersza bez rymów
- posługuje się terminami związanymi z teatrem lalkowym, zna pojęcie *znaki teatru*
- wie, jak zbudowany jest scenariusz filmowy
- wymienia cechy programu telewizyjnego o charakterze konkursowym
- omawia wydarzenia w tekście, używa pojęć *wątek* i *akcja*
- wypowiada się na temat uczuć i przeżyć bohatera
- odróżnia mit i legendę od baśni
- odbiera niektóre teksty kultury na poziomie metaforycznym
- odczytuje przesłanie niektórych legend i mitów
- rozróżnia pozytywne i negatywne zachowania bohaterów literackich
- czyta większość wymaganych lektur w całości i analizuje ich świat przedstawiony

III. Tworzenie wypowiedzi

- krótko wypowiada się na podany temat związany z otaczającą rzeczywistością
- dostosowuje sposób wyrażania się do sytuacji komunikacyjnej
- formułuje logiczne pytania do tekstu
- stosuje różne typy wypowiedzi w zależności od zamierzonego celu
- redaguje samodzielnie użytkowe formy wypowiedzi
- redaguje samodzielnie opowiadanie z elementami opisu, opis przedmiotu, opis postaci, opis miejsca, opis krajobrazu, dziennik, pamiętnik, sprawozdanie
- wyróżnia istotne treści w tekstach użytkowych
- sporządza samodzielnie odtwórczy plan ramowy i szczegółowy wypowiedzi
- włącza się do rozmowy w kulturalny sposób
- czytając głośno, uwzględnia przecinki w wypowiedzeniach
- recytuje tekst poetycki
- używa świadomie wypowiedzi oznajmujących, pytających i rozkazujących
- tworzy poprawne wypowiedzenia pojedyncze i złożone
- przestrzega poprawności gramatycznej wyrazów odmiennych, tworząc wypowiedzi o nieskomplikowanej strukturze językowej
- używa przymiotników i przysłówków we właściwych kontekstach
- stara się przestrzegać poprawności ortograficznej w zakresie pisowni:
  - *rz, ź, ó, u, h, ch,*
  - *nie* z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami, przysłówkami i liczebnikami,
  - wielką i małą literą,
  - *q* i *ę,*
  - *i* po spółgłoskach,
  - końcówek *-i, -ii, -ji,*
  - końcówek *-em, -om,*

- przyimków złożonych i wyrażen przyimkowych w zestawie ortogramów zawartych w ćwiczeniach
- stara się przestrzegać zasad dotyczących oznaczania spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych w zestawie ortogramów zawartych w ćwiczeniach
- stosuje poprawnie kropkę, znak zapytania lub wykrzyknik na końcu wypowiedzeń, zna zasady dotyczące użycia przecinka w zdaniach pojedynczych i złożonych
- odróżnia wyrazy pokrewne od bliskoznacznych, tworzy rodziny wyrazów

konieczne **ocena dopuszczająca**

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji

- czyta poprawnie tekst, wyznaczając głosowo granice zdań, zwracając uwagę na znaki interpunkcyjne
- słucha uważnie wypowiedzi nauczyciela i uczniów
- określa temat oraz kategorie dotyczące podstawowych elementów świata przedstawionego tekstu
- zna pojęcia: *autor, narrator, czytelnik, słuchacz, nadawca, odbiorca wypowiedzi*
- rozpoznaje tekst literacki oraz tekst informacyjny
- rozpoznaje formy gatunkowe wypowiedzi (zaproszenie, życzenia, gratulacje, zawiadomienie, ogłoszenie, instrukcję)
- porządkuje informacje z tekstu
- wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost
- rozumie treść pytań, poleceń oraz prostych informacji
- zna pojęcia *prawda i fałsz*
- zna pojęcia: *tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, akapity*
- korzysta ze słownika ortograficznego
- wyszukuje hasła w encyklopedii
- rozpoznaje podmiot i orzeczenie w zdaniu
- odróżnia zdanie pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte, zna pojęcia *zdanie pojedyncze i zdanie złożone*
- rozpoznaje w wypowiedziach rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki, przysłówki oraz niektóre liczebniki i przyimki
- rozpoznaje w tekście formy liczb, rodzajów gramatycznych, czasów odmiennych części mowy
- odczytuje proste znaki, w tym emotikony

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury

- nazywa reakcje czytelnicze
- wypowiada się na temat sytuacji bohatera literackiego i filmowego
- wypowiada się na temat postaci literackiej, wskazuje pozytywne i negatywne cechy bohatera
- odróżnia dzieło literackie od innych tekstów kultury
- zna pojęcie fikcja literacka

- wymienia prawdopodobne (realistyczne) elementy świata przedstawionego
- zna pojęcia: epitet, porównanie, przenośnia (w tym uosobienie i ożywienie), wyraz dźwiękonaśladowczy, neologizm
- rozpoznaje wers, zwrotkę i refren, wskazuje rymy w wierszu, zna pojęcie rytm
- posługuje się terminami: lalki, kostium, rekwizyty, dekoracja w kontekście widowiska teatralnego
- posługuje się pojęciami związanymi z filmem: aktor, reżyser, scenariusz filmowy
- odróżnia film od programu informacyjnego
- wyodrębnia wydarzenia w tekście
- prezentuje najistotniejsze informacje o bohaterze
- identyfikuje opowiadanie, powieść podróżniczą, baśń, legendę, podanie, klechdę, mit, fraszkę, wiersz, przysłowie, komiks
- odbiera teksty literackie na poziomie dosłownym
- używa pojęcia przesłanie w odniesieniu do legendy i mitu
- posługuje się pojęciami: dobro – zło, przyjaźń – wrogość, prawda – kłamstwo, pokój – wojna w odniesieniu do treści omawianych utworów
- czyta większość wymaganych lektur przynajmniej we fragmentach i analizuje podstawowe elementy ich świata przedstawionego

III. Tworzenie wypowiedzi

- udziela poprawnych i logicznych odpowiedzi na pytania
- rozpoznaje oficjalną i nieoficjalną sytuację komunikacyjną
- formułuje poprawnie pytania podczas rozmowy
- tworzy wypowiedzi wyrażające różne intencje, np. prośbę, polecenie, radę, podziękowanie, przeprosiny
- redaguje według podanego wzoru użytkowe formy wypowiedzi: list, kartkę z pozdrowieniami, ogłoszenie, zawiadomienie, zaproszenie, życzenia, gratulacje, instrukcję, proste notatki w różnych formach
- redaguje według podanego wzoru opowiadanie z elementami opisu, opis przedmiotu, opis postaci, opis miejsca, opis krajobrazu, dziennik, pamiętnik, sprawozdanie
- wydziela margines i dba o estetykę tekstu
- sporządza według podanego wzoru odtwórczy plan ramowy i szczegółowy wypowiedzi
- słucha z uwagą uczestników rozmowy, mówi na temat, uczestnicząc w rozmowie
- czytając głośno, uwzględnia kropkę, znak zapytania lub wykrzyknik na końcu wypowiedzeń
- wygłasza tekst z pamięci
- odróżnia wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące
- buduje logiczne wypowiedzenia pojedyncze i złożone
- stara się przestrzegać poprawności gramatycznej wyrazów odmiennych
- tworzy przysłówki od przymiotników
- zna zasady pisowni:
  - *rz, ź, ó, u, h, ch,*

- *nie* z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami, przysłówkami i liczebnikami
- wielką i małą literą,
- *q* i *ę*,
- *i* po spółgłoskach,
- końcówek *-i*, *-ii*, *-ji*,
- końcówek *-em*, *-om*,
- przyimków złożonych i wyrażen przyimkowych
- zna wybrane zasady dotyczące oznaczania spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych
- zamyka wypowiedzenia oznajmujące kropką, znakiem zapytania lub wykrzyknikiem
- operuje poprawnie słownictwem skoncentrowanym przede wszystkim wokół tematów: dom, rodzina, szkoła i nauka, środowisko przyrodnicze i społeczne

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, którego osiągnięcia w znacznym stopniu wykraczają poza wymagania dopełniające i sytuują się na poziomie ponadprogramowym. Jego praca cechuje się aktywnością, samodzielnością i kreatywnością. Prezentuje wysoki poziom wiedzy i umiejętności. Ma szerokie kompetencje w zakresie odbioru tekstów kultury. Chętnie czyta i zna wiele tekstów ponadprogramowych. Twórczo i samodzielnie rozwija swoje zainteresowania. Podejmuje działalność literacką i kulturalną. Swobodnie korzysta z wielu źródeł w docieraniu do informacji, wykorzystuje funkcjonalnie nowoczesne technologie informacyjno – komunikacyjne. Tworzy bezbłędne pod każdym względem wypowiedzi ustne i pisemne.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, którego wyniki nie osiągają poziomu wymagań koniecznych, w związku z tym, nie jest w stanie wykonać zadań o niewielkim stopniu trudności. Brak wiedzy i umiejętności nie rokuje osiągnięcia nawet minimalnego postępu.